

**Dace
Silava-Tomsone**
Tiesību normas:
divus soļus
uz priekšu,
vienu atpakaļ,
4. lpp.

**Santa
Dzenīte**
Ierobežo
negodīgus
mazumtirgotājus
10. lpp.

**Una
Petrauska**
Valdes locekļa
atbildības
dažādie aspekti
12. lpp.

**Aleksandrs
Leščinskis**
Brīvprātīgā
darba
izmantošana
23. lpp.

**Natalja
Mickeviča**
ES tiesa par
darbinieku
norīkošanu
26. lpp.

Valsts darba inspekcijas
pārbaudi gaidot
28. lpp.

€ 8,00

ISSN 2255-9507

9 772255 195000

NUMORA INTERVIJA

Tiesību normas: divi soli uz priekšu, viens atpakaļ

No šā gada 1. janvāra Latvijā zvērinātu advokātu birojā *COBALT* darbu turpina apvienotā (ZAB) *Borenius* un *COBALT* advokātu un juristu komanda. Zvērinātu advokātu Daces Silavas-Tomsones un Laura Liepas vadībā *COBALT* Latvijas birojā nu praktizē vairāk nekā 50 advokātu un juristu. Līdz ar šīm izmaiņām noslēdzies arī viss kompleksais *COBALT* un *Borenius* Latvijas, Lietuvas un Igaunijas komandu apvienošanās process, izveidojot lielāko advokātu biroju apvienību Baltijā turpat 200 advokātiem un juristiem. Aicinājām uz sarunu **Daci Silavu–Tomsoni, ZAB COBALT vadošo partneri**, lai uzzinātu, kādēļ noticis šāds konsolidācijas process, ko no tā gūst uzņēmēji, kā arī uzklusītu viedokli par uzņēmējdarbības tiesisko vidi Latvijā.

NUMURA
INTERVIJA

Kā skaidrojat divu sabiedrībā pazīstamu advokātu biroju apvienošanos? Vai tas nozīmē, ka līdzīgi kā uzņēmumi izvēlas apvienojoties dažādu mērķu sasniegšanai, arī juridisko pakalpojumu sniedzēji saredz nepieciešamību to darīt? Vai to var vērtēt kā vienu no iespējām izdzīvot pieaugošās konkurences apstākļos?

Latvijas mērogā visiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem jau labu brīdi bija skaidrs, ka jānotiek konsolidācijas procesiem. Juridisko pakalpojumu tirgū spēlētāju ir daudz, turklāt realitāte ir tāda, ka **uzņēmējiem nepieciešams vienlaikus gan ļoti specializēts padoms konkrētās nozarēs, gan arī ir pieprasījums pēc multidisciplināra piedāvājuma.** Mēs uzskatām, ka, ņemot vērā tiesiskā regulējuma sarežģītību dažādās nozarēs, viens advokāts vai jurists diez vai var pilnvērtīgi specializēties vairāk nekā divās, trīs nozarēs, tāpēc ir nepieciešams veidot biroju, kurā būtu apvienoti vairāku advokātu spēki. Gadījumos, kad klientiem ir jārealizē sarežģītāki projekti vai darījumi, redzam, ka ir pieprasījums pēc dažādu kompetenču kombinēšanas – vai tā būtu, piemēram, tiesvedība kombinācijā ar padziļinātu kompetenci intelektuālā īpašuma, apdrošināšanas, finanšu, konkurences u.tml. tiesību pārzināšanā, vai arī tie ir darījumi, kur nepieciešamas gan zināšanas

un pieredze paša darījuma vadīšanā, gan nodokļu jautājumos, gan atkarībā no darījuma mērķa citas specializētas zināšanas. Šāds uzņēmēju pieprasījums arī ir iemesls, kādēļ mūsdienās notiek šādi advokātu biroju konsolidācijas procesi, un mēs neesam izņēmums. Noteikti mūsu pašmērķis nebija izveidot lielāko biroju, bet gan spēt piedāvāt plašāku pakalpojumu klāstu ar padziļinātu kompetenci, jo vienā birojā spējam piedāvāt dažādās nozarēs praktizējošu ļoti augsti kvalificētu speciālistu pakalpojumus. Vienlaikus strādājam kā viena komanda, kopā nodrošinot labāko iespējamo rezultātu.

Patlaban *COBALT* aptver Baltijas valstu tirgu un Baltkrieviju, kāpēc ne arī Skandināviju vai vēl plašāku reģionu?

Mums ir biroji visās trijās Baltijas valstu galvaspilsētās – Rīgā, Tallinā un Viļņā, kā arī Baltkrievijas galvaspilsētā Minskā. Kopā visos birojos esam tuvu pie divsimts advokātu un juristu. Kas attiecas uz Skandināviju, var teikt, ka tas ir etaps, ko jau esam nogājuši. Kolēģi no *Borenius*, ar kuriem tikko apvienojāmies, pavisam nesen piederēja advokātu biroju tīklam, kas ietver Somijas biroju, kā arī birojus Krievijā un Amerikas Savienotajās Valstīs. Savukārt mūsu birojs veidojies no zvērinātu advokātu biroja *Raidla Lejnš & Norcous*, kam bija 10 gadus ilga cieša ►

► un aktīva sadarbība ar kolēģiem no *Roschier* biroju tīkla Skandināvijā, ar birojiem Helsinkos un Stokholmā. Tomēr, atzīstot visus tos labumus, ko dod sadarbība ar lieliem un pieredzējušiem ārvalstu partneriem, vienlaikus redzējām, ka tas zināmā mērā ierobežo mūsu iespējas strādāt, jo nozīmīgi pieaug interešu konflikta situāciju skaits lietās, kurās iesaistīti Skandināvijas uzņēmumi. Tāpat, Skandināvijas biroji ar kuriem nesadarbojamies, uzskatīja mūs par savā ziņā konkurentiem un nevēlējās ieteikt mūs saviem klientiem. Ņemot vērā, ka Baltijas tirgū šādu spēlētāju – spēcīgu advokātu biroju ar spēju piedāvāt padziļinātu specializāciju un ilggadēju pieredzi darbā ar ārvalstu klientiem, nemaz nav tik daudz, ir grēks izniekot savu kapacitāti, tāpēc izlēmām par labu patstāvībai.

Tātad esat izauguši un nostiprinājušies tiktāl, ka varējāt atrauties no ārvalstu partneru stiprā pleca. Jums arī pašai ir uzkrāta vērtīga darba pieredze. Esat studējusi tiesību zinātnes Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē, papildinājusi zināšanas ASV Māršala – Vaita Juridiskajā skolā, kur iegūts tiesību zinātņu maģistra grāds ar specializāciju ASV tiesību sistēmā. Tāpat esat iesaistījusies arī dažādu organizāciju darba grupās, piemēram, Latvijas Privātā un riska kapitāla asociācijas Juridiskajā komitejā, kur izveidota darba grupa „Uzņēmējdarbības tiesību normas”. Vadijāt Ārvalstu investoru padomes Latvijā darba grupu par valsts kapitālsabiedrību konkurētspēju. Vai šādi izdodas ietekmēt mūsdienu uzņēmējdarbības tiesisko vidi valstī?

Ne tikai es pati, bet vairums mūsu biroja advokātu ir iesaistīti sabiedriskajā darbā dažādās asociācijās un biedrībās, uzklauša uzņēmēju vēlmes par to, kurā virzienā būtu jāvirzās tiesību attīstībai dažādās nozarēs. Mēs esam ieguldījuši un turpinām ieguldīt nozīmīgu daudzumu laika un darba, lai patiešām uzlabotu mūsu valsts tiesisko vidi un padarītu to draudzīgāku visiem uzņēmējiem, tai skaitā ārvalstu investoriem. Pati strādāju dažādās darba grupās, tostarp vairākus gadus arī Tieslietu ministrijas izveidotajā pastāvīgajā darba grupā Komerclikuma grozījumu izstrādei. **Tāds fundamentāls tiesību akts kā Komerclikums nevar būt atrauts no mūsdienu norisēm, tas jāmaina līdzī laikiem un biznesa vajadzībām.** Dažādas sabiedriskas un profesionālas organizācijas regulāri nāk klajā ar idejām un iniciatīvām par nepieciešamajiem uzlabojumiem. Komerclikuma pastāvīgā darba grupa ir tā, kas izskata šos priekšlikumus, izdiskutē tos gan no akadēmiskā, gan praktiskā viedokļa, un ar Tieslietu ministrijas atbalstu tiek radītas jaunas tiesību normas.

Atšķirībā no nodokļu jomu regulējošiem likumiem, kas nemitīgi piedzīvo dažādus grozījumus, Komerclikums, manuprāt, tik bieži netiek koriģēts.

Tā ir tikai šķietamība, ka Komerclikums netiek „kustināts”. Protams, ir dažādi darba intensitātes periodi.

Tāds fundamentāls
tiesību akts
kā Komerclikums
nevar būt atrauts
no mūsdienu norisēm,
tas jāmaina
līdzī laikiem un
biznesa vajadzībām.

Pagājušogad, kad Latvija bija aizņemta ar Eiropas Savienības prezidentūru, varbūt bija klusāks periods. Likumdošanas iniciatīvas un tiesību normu tālāka veidošana ir saistīta ar pie tā strādājošo cilvēku kapacitāti, taču virzība notiek! Papildus vietējam idejām jānodarbojas ar Eiropas Savienības direktīvu ieviešanu un starptautisku organizāciju rekomendāciju izvērtēšanu, piemēram, saistībā ar Latvijas iekļaušanos Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (OECD). Lai kvalificētos dalībai šajā attīstīto un bagāto valstu klubā, Latvijai jāiztur dažādas pārbaudes un attiecīgi jāveic mājasdarbs normatīvā regulējuma sakārtošanā, tostarp arī Komerclikuma regulējuma pilnveidošanā.

Uz dažādām problēmām, kas saistītas ar uzņēmējdarbības vides funkcionēšanu un kuru risinājumam nepieciešamas Komerclikuma izmaiņas, norāda arī dažādas uzņēmēju organizācijas. Tā, Tirdzniecības un rūpniecības kamera norādīja uz starpposmu dividenžu regulējuma nepieciešamību, kas arī relatīvi nesen tika ieviestas.

Strādājot darba grupās, diemžēl novēroju, ka mēs praksē nereti ejam divus soļus uz priekšu, bet pēc tam esam spiesti pakāpties atkal soli atpakaļ. Diemžēl nereti gan valsts administratīvā kapacitāte, gan arī laiks, ko sociālie partneri var pavadīt dažādās darba grupās, tiek tērēts, risinot jautājumus, kas nevis virza pozitīvā attīstības gultnē, bet cīnās ar problēmām. Komerclikuma sakarā, piemēram, pirms dažiem gadiem aktuāla kļuva uzņēmumu nelikumīga pārņemšana jeb reiderisms. Cenšoties šo jautājumu risināt, regulējums tika padarīts mazāk elastīgs, jo reiderisma novēršanai tika ieviestas dažādas procedūras, kas radīja papildu slogu komersantiem. Cits piemērs ir situāciju ar komercsabiedrību juridiskajām adresēm. Ko darīt ar sabiedrībām, kuras nav atrodamas savā juridiskajā adresē? Kā atbrīvot cilvēkus no korespondences plūdiem, vienlaikus nodrošinot, lai komercsabiedrība tomēr būtu sasniedzama?

Sabiedrības sliktākās daļas negodprātīga vai pat noziedzīga rīcība kavē tiesību attīstību pozitīvā virzienā un līdz ar to – visas ekonomikas attīstību. Sabiedrība ir spiesta tērēt laiku un resursus, lai domātu par to, kā aizsargāties pret dažādām krāpnieciskām

darbībām, nevis strādāt pie procedūru vienkāršošanas un administratīvā sloga atvieglošanas tiem, kuri vēlas darboties godprātīgi.

Runājot par komercsabiedrību juridiskajām adresēm, tiek pausts viedoklis, ka prasība obligāti irēt biroju konkrētā adresē varētu būt novecojusi, jo strādāt iespējams digitālā vidē, kur birojs ir kaut kur e-mākonī, bet adrese eksistē tikai elektroniski.

Šaubos, vai pie pašreizējā sabiedrības apziņas līmeņa mēs varēsim tuvākajā laikā atļauties nepiesaistīt komercstruktūru kādai fiziskai vietai un pašlaik vienīgi uz elektronisko adresi. Nākotnē uz to varam tikt, un arī Komerclikuma pastāvīgajā darba grupā faktiski regulāri darba kārtībā ir jautājumi par dažādu prasību liberalizēšanu. Saprota gan mazos mobilos uzņēmējus, gan ārvalstu investorus, kas ieņāk Latvijā un kuriem šādas smagnējas prasības pēc piesaistes konkrētai vietai vai notariālām reģistrācijas darbībām liekas apgrūtināošas. Bet diemžēl arvien esam situācijā „divi soļi uz priekšu, viens – atpakaļ”: izdomājām kaut ko labu, bet dzīves realitāte spiež pakāpties soli atpakaļ, domājot par risinājumiem, lai mazinātu iespējas izvairīties no atbildības, apmānīt valsti, mazākuma akcionāru, darījuma partneri utt. Diemžēl labie nodomi sastopas ar dzīves realitāti, tāpēc sanāk tāda kā balansēšana starp to, ko gribētu un ko varam atļauties. Laikam mums kā sabiedrībai vēl jāaug līdz noteiktam izpratnes līmenim. Turklāt nereti esam ļoti prasīgi pret citiem, bet ne tik prasīgi paši pret sevi.

Reizēm šķiet, ka tas ir cilvēka dabā – meklēt likumu robus, iedzīvoties uz sabiedrības rēķina, plānot krāpnieciskas darbības... Pavērojot pēdējā laika notikumus sabiedrībā, daudziem nolaižas rokas, jo rodas iespaids, ka biznesā izdzīvot var tikai tad, ja zini, kā apiet likumus.

No vienas puses tas tā ir, bet no otras, ne vienmēr plašas sabiedrības noteiktu situāciju vērtējums ir adekvāts. Tāpat kā ne vienmēr adekvāta ir reakcija uz sabiedrības „pieprasījumu”. **Daudzās nozarēs ir sabiedrības pieprasījums kaut ko mainīt lietu kārtībā, taču diemžēl ne vienmēr tas netiek izdarīts tai labākajā iespējamā veidā.** Piemēram, runājot par būvniecības likumdošanas izmaiņu diezgan haotisko un pēkšņo „atrisināšanu” pēc Zolitūdes traģēdijas. Jāatzīst, ka daudzos jautājumos likumdevējs pakļaujas sabiedrības spiedienam, pieņemot politiskus lēmumus, tomēr neatrisinot lietas līdz galam un padarot sarežģītāku gan pašas industrijas funkcionēšanu, gan dzīvi uzņēmējiem.

Varbūt vaina meklējama apstākļi, ka komersanti par maz lasa un iedziļinās likumos, arī juristi un advokāti nepietiekami izskaidro jaunpieņemtos vai grozītos tiesību aktus? Nereti trūkst izpratnes par tiesisku jautājumu risināšanu, pēc juridiskās palīdzības vērsas novēloti, kad ir jau radušies sarežģījumi, draud tiesu procesi. Nesen sludinājumu portālā ss.lv lasīju šādu sludinājumu: „Grāmatvede meklē advokātu.

NUMURA INTERVIJA

- **PVN jautājumi. Piedalīšanās atsevišķās nopratināšanās.” Visai zīmīgs piemērs, kad ar juridiskajiem pakalpojumiem saprot nevis iespēju laikus nodrošināties pret kļūdām, bet gan tās labot.**

Tas šķiet ļoti divaini, ka juridiskā palīdzība jāmeklē ar šādu privātu sludinājumu palīdzību, jo mūsdienās, kad ir tik plaša informācijas pieejamība, internetā viegli var atrast kvalificētu juridisko pakalpojumu sniedzēju tieši interesējošā jomā kontaktus.

Ir skaidrs, ka jebkuras profesijas pārstāvjiem, vai tie būtu grāmatveži, vai arhitekti, vai kādas citas nozares pārstāvji, ir jābūt kaut kādam tiesību zināšanu un informācijas minimumam. **Nekad nebūs tā, ka grāmatvedis ikdienā varēs strādāt ar juristu pie rokas, vai otrādi – jurists ar grāmatvedi līdzās.** Katram ir jāpārzina sava joma un loma. Taču man nav sajūtas, ka uzņēmēji, grāmatveži vai finansisti mūsdienās būtu bez šīm pamatzināšanām. Tie cilvēki, kas pie mums vēršas pēc padoma, galvenokārt vēlas rast risinājumu jau sarežģītākās situācijās, kurās mēs kā advokāti varam palīdzēt. Tās ir situācijas, kurās nepieciešama vairāku dziļi specializētu jomu un plašāka lauka pārredzēšana un spēja piemērot tiesību normas nestandarta situācijām. Ja runājam, piemēram, par nodokļu strīdiem, tad tā ir joma, kur svarīgi pazināt Eiropas Savienības tiesas praksi, orientēties cilvēktiesību un to piemērošanas jautājumos u.tml. Tās ir zināšanas, kuru parasti nav uzņēmējam. Taču tāpēc esam mēs, advokāti, kuriem tas ir profesionāls pienākums – pārzināt tiesību teoriju, sekot līdzi jaunākajai tiesu praksei utt.

Protams, ir jomas, kurās varam vēlēt labāku uzņēmēju zināšanu līmeni, piemēram, jomā, kurā arī es praktizēju, – konkurences tiesībās. Bieži vien pārkāpumi rodas tieši nezināšanas, nevis apzinātas rīcības dēļ. **Pieredze liecina, ka uzņēmēji ir nepietiekami informēti par to, ko drīkst un ko nedrīkst, neraugoties uz to, ka gan Konkurences padome veic visai aktīvu izglītošanas darbu, gan advokātu biroji piedāvā dažādas apmācības, un pat neraugoties uz to, ka bargi sodi piemēroti ļoti daudzās nozarēs strādājošiem uzņēmējiem.** Tai pašā laikā nesen lasīju par Skandināvijā veiktas aptaujas rezultātiem, kurā secināts, ka līdz 70 procentiem mazo uzņēmēju nepārzina konkurences tiesības. Tas, ka problēmas pastāv ne vien pie mums, bet arī valstīs ar daudz ilgāku pieredzi brīvā tirgus funkcionēšanā, laikam rāda, ka vajadzīgs ilgs laiks, lai izglītotu un informētu sabiedrību un pilnību, iespējams, nevarēsīm sasniegt.

Pirms mūsu sarunas pārskatīju, ko esat iepriekš rakstījusi preseī par konkurences tiesību problemātiku, tostarp dominējošā stāvokļa mazumtirdzniecībā regulējumu. Esat arī citējusi konkurences tiesību speciālistu Franku H. Īsterbrūku, kurš norādījis, ka konkurences tiesību mērķis ir sociālās labklājības veicināšana, nevis ražotāju tiesību aizsardzība. Konkurences tiesības ļaujot izravēt vājākos, lai plauktu ekonomika kopumā.

Kā šai sakarā vērtējat šogad spēkā stājušos Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumu. Vai tas būs dzīvotspējīgs?

Likumprojekts pirms pieņemšanas tika ilgi diskutēts, un izskanēja arī ļoti pretrunīgi viedokļi no piegādātāju un tirgotāju puses. Manā skatījumā tas ir viens no likumiem, kas ir tapis vairāk politiskā pieprasījuma rezultātā, nekā patiesas vajadzības dēļ. Taču, no otras puses, mēs nevaram neatzīt, ka citviet pasaulē un arī Eiropā situācija ir ļoti līdzīga – daudzviet tiek spriests par mazumtirgotāju un piegādātāju attiecībām un domāts par to regulēšanu. Dažādās valstīs pastāv atšķirīgi uzskati. Ir valstis, kurās mazumtirdzniecības sektors ir vēl vairāk koncentrēts nekā pie mums, bet tomēr netiek saskatītas fundamentālas problēmas mazumtirgotāju un piegādātāju attiecībās. Protams, jaunā likuma vērtība būs redzama tad, kad radīsies tā piemērošanas prakse. Vērosim, kā Konkurences padome to īsteno dzīvē. Tas ir viens no normatīvajiem aktiem, kas ļoti lielā mērā ir piepildāms ar saturu, jo mazumtirdzniecības praksē situācijas ir ļoti dažādas. Tāpēc šī likuma vērtība būs lielā mērā atkarīga no likuma piemērotājiem.

▶ Nekad nebūs tā, ka grāmatvedis ikdienā varēs strādāt ar juristu pie rokas, vai otrādi – jurists ar grāmatvedi līdzās. Katram ir jāpārzina sava joma un loma.

Atgriezoties pie jau minētās atziņas, ka konkurences tiesības ļauj izravēt vājākos uzņēmumus, vai nav tā, ka pie mums sabiedrība pieprasa pretējo – aizsargāt vājāko, piešķirt tiem papildu bonusus, piemēram, iespēju maksāt mikrouzņēmumu nodokli, kas savā ziņā grauj konkurenci?

Minētais izteikums nebūt nenozīmē to, ka mums nav vajadzīgi mazie un mikrouzņēmumi, taču valstij kopumā nav nepieciešams tāds protekcionisms, kas no konkurences sargā vāju un neefektīvu biznesu uz Latvijas patērētāju rēķina. Eiropas Savienībā tas vienkārši nav arī iespējams. Visā pasaulē pastāv konkurences cīņa, mums ir vienotais tirgus, tādēļ katram uzņēmējam jārēķinās, ka viņš var sastapties ar konkurenci no ārvalstu uzņēmumu puses, kur uzņēmumi ir lielāki, kur ir arī lielāki ieguldījumi inovācijās. Mūsu uzņēmējiem jāsaprot, ka rezultāts nevar tikt panākts, radot mākslīgu vidi, kurā dzīvosim kā siltā ligzdā, pasargāti no visiem pasaules vējiem. Latvijas uzņēmējiem jākonkurē gan savā starpā, gan arī ar pārējo pasauli.

Esat arī darbojusies kā Rīgas Juridiskās augstskolas lektore korporatīvās pārvaldības jautājumos. Vai šī tematika ir arī aktuāla praksē? Varbūt uzņēmējdarbības vide cieš ne vien no zināšanu trūkuma tiesību jomā, bet arī neprasmē vadīt un pārvaldīt uzņēmumus?

Šie jautājumi, protams, vienmēr ir aktuāli. Pasaulē korporatīvās pārvaldības jautājumi to komplicētākajā izpausmē galvenokārt tiek apspriesti publisko sabiedrību kontekstā, kādu mums ir ārkārtīgi maz, lai netiktu, ka tādu vispār nav. Taču mums ir ļoti liels valsts un pašvaldību uzņēmumu sektors, kas ģenerē lielu daļu no budžeta ienākumiem, un tas ir vēl viens sektors, kurā korporatīvās pārvaldības jautājumi ir īpaši svarīgi un aktuāli. Gan kā šādos uzņēmumos tiek būvētas pārvaldes institūcijas, gan cik caurspīdīgs ir to darbs un kā uzņēmumi atskaitās par paveikto savam īpašniekam – mūsu sabiedrībai. Uzņēmumos ar valsts un pašvaldību kapitālu mēs visi kā pilsoņi un iedzīvotāji pēc būtības esam netieši akcionāri, tāpēc mums ir tiesības prasīt, lai šīs sabiedrības tiek pārvaldītas efektīvi.

No pašreizējās sabiedriskās domas viedokļa raugoties, bieži vien nespējam saredzēt šo efektivitāti, arī Valsts kontroles ziņojumi mēdz būt neiepriecinoši.

Skaidrs, ka korporatīvā pārvaldība valsts un pašvaldību uzņēmumos ne tuvu nav ideāla. Tas arī bija viens no tiem jautājumiem, kam uzmanību pievērsa OECD, norādot, ka mums jāuzlabo šo uzņēmumu pārvaldība, lai Latvija varētu pilnvērtīgi pretendēt uz līdzdalību šajā prestižajā organizācijā. Daudz kas arī ir paveikts – pieņemts jauns Valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību likums, jau pieņemti un tiek izstrādāti vēl citi tiesību akti, ar ko nodarbojas Pārresoru koordinācijas centrs. Tomēr var teikt, ka uzsāktais darbs ir pašā sākumstadijā, vēl ir daudz darāmā, lai šīs kapitālsabiedrības sāktu funkcionēt efektīvāk.

NUMURA INTERVIJA

Ar Daci Silavu-Tomsoni sarunājās Vineta Vizule

Dzintars
SINCE 1849

Īpašie piedāvājumi
SIEVIEŠU PARFIMĒRIJAI!

www.dzintars.lv

